

Autoreferat

1. Imię i nazwisko

Marcin Kojder

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe, artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej

2005 –doktor nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa słowiańskiego, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie; temat rozprawy doktorskiej: *Antroponimia historyczna mieszkańców starostwa hrubieszowskiego w XVII i XVIII wieku*, promotor: prof. dr hab. Feliks Czyżewski, recenzenci: prof. dr hab. Sławomir Gala, prof. dr hab. Stefan Warchoń

2000 – magister filologii słowiańskiej (specjalność ukraińska), Katolicki Uniwersytet Lubelski; temat pracy magisterskiej: *Gwara wsi Malinniki w powiecie Bielsk Podlaski. Fonetyka, słotwórstwo, leksyka*, promotor: prof. dr hab. Dmytro Buczek.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/artystycznych.

od 2006 – adiunkt w Zakładzie Filologii Ukraińskiej Instytutu Filologii Słowiańskiej w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej

2000 –2006 – asystent w Zakładzie Filologii Ukraińskiej Instytutu Filologii Słowiańskiej w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2016 r., poz. 882 ze zm. W Dz. U. z 2016 r. poz. 1311)

a) tytuł osiągnięcia naukowego/artystycznego

monografia: *Antroponimia historyczna wiernych chełmskiej diecezji grecko-unickiej (1662-1810)*

b) (autor/autorzy, tytuł/tytuły, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy)

Marcin Kojder, *Antroponimia historyczna wiernych chełmskiej diecezji grecko-unickiej (1662-1810)*, Lublin 2019, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, recenzent wydawniczy: prof. dr hab. Czesław Łapicz, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu.

c) omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Monografia, którą zgłaszam jako osiągnięcie naukowe, wpisuje się w nurt badań antroponimii historycznej pogranicza polsko-wschodniosłowiańskiego. Przedmiotem mojej pracy uczyniłem antroponimię ludności ruskiej (ukraińskiej) zamieszkującej historyczne tereny wschodniej Lubelszczyzny, czyli szeroko pojęte pogranicze polsko-wschodniosłowiańskie. Założeniem pracy było dotarcie do imiennictwa ruskiego funkcjonującego na historycznym pograniczu polsko-ukraińskim oraz zwrócenie uwagi na zróżnicowanie terytorialne historycznego nazewnictwa osobowego Ukraińców, pozostające w związku ze zróżnicowaniem dialektalnym badanego terytorium. Bazę źródłową stanowią nazwy własne osobowe wyekscerpowane z ksiąg metrykalnych parafii unickich byłej diecezji chełmskiej.

W niniejszej pracy dla poimiennych określeń dodatkowych stosuję termin *nazwisko*, w znaczeniu nazwiska zwyczajowego, tj. nie objętego przepisami prawnymi, ale posiadającego cechy nazwiska współczesnego. Analiza licznych zapisów źródłowych pozwoliła na przedstawienie wszystkich typów nazwisk używanych przez ukraińską ludność wschodniej Lubelszczyzny (nazwiska patronimiczne, nazwiska odmiejscowe, nazwiska równe apelatywom i derywowane od apelatywów, nazwiska równe imionom i pochodne od imion, nazwiska równe nazwom zawodowym, nazwiska równe nazwom etnicznym). Wszystkie typy nazwisk zostały bogato udokumentowane zapisami pochodzącymi z ksiąg metrykalnych parafii unickich, z zachowaniem oryginalnej pisowni oraz kontekstami. Ponadto wskazano na motywację nazwisk derywowanych słowotwórczo oraz podano źródłosłowy nazwisk derywowanych semantycznie.

W literaturze onomastycznej odnajdujemy prace poświęcone badaniom antroponimii historycznej na pograniczu polsko-wschodniosłowiańskim. Zagadnień historii imiennictwa na polsko-ruskim pograniczu dotyczą prace m.in. L. Citko¹, L. Dacewicz², M. Kojdera³,

¹ L. Citko, *Odetniczne nazwy osobowe na Podlasiu w XVI wieku*, Białystok 2000; L. Citko, *Nazewnictwo osobowe północnego Podlasia w XVI wieku*, Białystok 2001.

J. Riegera⁴, W. Szulowskiej⁵, B. Tichoniuka⁶, P. Złotkowskiego⁷. Większość autorów wymienionych monografii traktuje historyczne imiennictwo terenów niejednorodnych etnicznie i językowo łącznie (polską i ruską), wskazując na wielowiekowe współistnienie tych dwóch grup etnicznych. Inne podejście stosuje I. Mytnik⁸, która badając antroponimię Wołynia i ziemi chełmskiej osobno opisuje antroponimię ukraińską i antroponimię polską, wskazując równocześnie na elementy wspólne i różnice. W mniejszości pozostają prace skupiające się wyłącznie na historycznej antroponimii ukraińskiej. Swoje prace ukraińskiemu imiennictwu osobowemu poświęciła E. Wolnicz-Pawłowska⁹.

Za *novum* mojej pracy, oprócz opisu historycznej antroponimii ukraińskiej na dużej części pogranicza językowo-kulturowego w oparciu o nieprzebadane dotąd źródła archiwalne, uznaję próbę ustalenia wpływu języka polskiego na nazewnictwo ludności ukraińskiej, a także wskazane różnic w ukraińskiej antroponimii historycznej wschodniej Lubelszczyzny na podstawie występujących w niej cech fonetycznych, morfologicznych i leksykalnych, charakterystycznych dla gwar ukraińskich funkcjonujących na terenie dzisiejszej Polski. Takie podejście pozwala na pełny opis systemu antroponimicznego grupy etnicznej zamieszkującej w bezpośrednim sąsiedztwie innego etosu, jej wewnętrznego zróżnicowania regionalnego, a dodatkowo na wskazanie procesów asymilacyjnych dowodzących zwiększający się wpływ polski na ukraińskie nazewnictwo osobowe, wraz z postępującą polonizacją ludności. Są to ważne zagadnienia dla ukraińskiego systemu antroponimicznego funkcjonującego na pograniczu, jednak dotychczas nie były one przedmiotem badań onomastów polskich.

Chełmska diecezja grecko-unicka istniała od przyjęcia w 1596 roku unii brzeskiej do roku 1875, kiedy to została zniesiona przez władze rosyjskie. Unicka sieć parafialna obejmowała swoim zasięgiem ówczesną ziemię chełmską, część województwa bełskiego i część województwa lubelskiego. Teren objęty badaniami obejmuje wschodnią część

² L. Dacewicz, *Nazewnictwo kobiet w dawnym powiecie mielnickim (XVI-XVII w.)*, Białystok 1994; równocześnie. Dacewicz, *Antroponimia Białegostoku w XVII-XVIII wieku*, Białystok 2001; L. Dacewicz, *Historia nazwisk na kresach północno-wschodnich Rzeczypospolitej (XVI-XVIII wiek)*, Białystok 2014.

³ M. Kojder, *Antroponimia historyczna starostwa hrubieszowskiego w XVII i XVIII wieku*, Lublin 2014.

⁴ L. Rieger, *Imiennictwo ludności wiejskiej w ziemi sanockiej i przemyskiej w XV w.*, Wrocław 1977.

⁵ W. Szulowska, *Imiennictwo dawnej ziemi halickiej i lwowskiej*, Warszawa 1992.

⁶ B. Tichoniuk, *Antroponimia południowej Białostoczczyzny w XVI wieku*, Opole 1998.

⁷ P. Złotkowski, *Antroponimia historyczna mieszczan i chłopów Brańska i okolic w ujęciu statycznym i dynamicznym*, Lublin 2017.

⁸ I. Mytnik, *Antroponimia Wołynia w XVI-XVIII wieku*, Warszawa 2010; I. Mytnik, *Imiennictwo ziemi chełmskiej w XVI-XVII wieku*, Warszawa 2017.

⁹ E. Wolnicz-Pawłowska, *Osiemnastowieczne imiennictwo ukraińskie w dawnym województwie ruskim*, Wrocław 1978; E. Wolnicz-Pawłowska, *Antroponimia lemkowska na tle polskim i słowackim*, Warszawa 1993.

współczesnego województwa lubelskiego oraz północne krańce województwa podkarpackiego.

Teren wschodniej Lubelszczyzny od wieków był terytorium niejednorodnym etnicznie, kulturowo i językowo. Rozwój osadnictwa na tym terenie nie przebiegał równomiernie. Został zintensyfikowany na przełomie IX i X wieku, prawdopodobnie w wyniku zmiany przynależności państwowej ziem nadbużańskich. Od końca X wieku tereny Pobuża zostały włączone do Rusi Kijowskiej. Przynależność do państwa ruskiego spowodowała napływ ludności ruskiej oraz stopniową rutenizację tych ziem. Ten stan trwał do połowy XIV wieku, kiedy tereny nadbużańskie znalazły się w obrębie Polski. W wyniku zmiany przynależności państwowej, od drugiej połowy XIV wieku, szczególnie w ziemi bełskiej licznie osiedla się szlachta polska, głównie mazowiecka, ale także małopolska i wielkopolska. Już w drugiej połowie XVI wieku odsetek szlachty ruskiej w ziemi bełskiej spadł do 15%, a w ziemi chełmskiej do 30%. Migracje z zachodu nie miały wpływu na sytuację etniczną wśród ludności chłopskiej. Żywioł ruski nie został osłabiony, co więcej umacniał swoją pozycję w wyniku procesów asymilacyjnych.

Zamieszkiwanie obok siebie ludności ruskojęzycznej i polskojęzycznej stwarzało warunki do pojawienia się bilingwizmu. W wyniku tego wytworzyła się swoista wspólnota komunikatywna, polegająca na zbliżeniu się dwóch języków, która nie wymagała jednak jednolitego środka komunikacji. Najwcześniej, bo już w XIV-XV wieku, rozpoczęła się polonizacja językowa ruskiej szlachty i mieszczan w ziemi bełskiej, która w 1388 roku została włączona do Korony. Ludność wiejska pozostawała ukraińskojęzyczna. Na terenie między Włodawą a Brześciem po lewej stronie Bugu sytuacja była odmienna. Do unii lubelskiej na tym obszarze ludność posługiwała się gwarą północnoukraińską. Unia lubelska i później unia brzeska spowodowały proces polonizacji miejscowej szlachty ruskiej oraz hierarchów kościoła unickiego, co stwarzało warunki do osiągnięcia wyższego statusu społecznego przez te warstwy. Językiem polskim i ukraińskim posługiwały się elity kościoła unickiego, niższe warstwy duchowieństwa pozostawały ukraińskojęzyczne. Ludność ruska zamieszkująca miasta polonizowała się później i w mniejszym stopniu. Polonizacja językowa obejmowała grupy uprzywilejowane politycznie i społecznie. Ludność chłopska do XIX wieku pozostawała w zasadzie wyłącznie ukraińskojęzyczna.

Przebadany teren podzielono na trzy obszary: północny, centralny i południowy w oparciu o zasięgi gwar ukraińskich występujących na terenie dzisiejszej Polski. Punktem

wyjścia do podziału była definicja gwary (m.in. K. Dejn¹⁰). Pierwotne zasięgi zespołów gwarowych mają ścisły związek z pierwotnym osadnictwem na danym terenie. Etnos ruski na tych terenach jest obecny od okresu plemiennego i ma charakter substratu, na który w okresie późniejszym nakładały się inne żywioły, polski w wyniku kolonizacji mazowieckiej (na całym terytorium) i wołoski w wyniku kolonizacji wołoskiej w XIV wieku (na obszarze południowym).

Trzy wyznaczone obszary odpowiadają następującym zespołom gwarowym języka ukraińskiego: obszar północny – gwarom podlaskim (dialekt północny); obszar centralny – gwarom wołyńsko-chełmskim oraz gwarom przejściowym od północnych do południowo-zachodnich (dialekt południowo-zachodni), obszar południowy – gwarom naddniestrzańskim (gwarom opolskim) we wschodniej części oraz gwarom nadszańskim w zachodniej części (dialekt południowo-zachodni).

Materiał badawczy wyekscerpowany został z zachowanych akt metrykalnych parafii unickich byłej diecezji chełmskiej, pochodzących z lat 1662-1810. Materiał ten w większości nie był przedmiotem badań onomastycznych. Najstarsze księgi, datowane na lata 1662-1778, zapisane są w języku ruskim, najczęściej cyrylicą, późniejsze księgi prowadzone są w języku łacińskim (od 1714 r.) lub w języku polskim (od 1765 r.). Założone ramy czasowe opracowania, wyznaczone na lata 1596 i 1810, czyli okres od zawarcia unii brzeskiej do wprowadzenia na tym terenie kodeksu cywilnego Napoleona, zostały skorygowane przez dostępność źródeł. Przeanalizowano ponad 13000 nazw własnych osobowych (imion i określeń poimiennych) wyekscerpowanych z unickich ksiąg metrykalnych.

Rozdział I pracy poświęcony jest omówieniu imion chrzestnych występujących w badanych formułach antroponimicznych. W analizowanym materiale występują 154 imiona męskie w ponad 7700 poświadczeniach oraz 83 imiona kobiet w ponad 4600 poświadczeniach, w większości należące do kanonu cerkiewnego. Materiał wyekscerpowany ze źródeł został przedstawiony w formie słowników imion męskich i imion kobiet z uwzględnieniem kontekstu terytorialnego.

Rozdział II poświęcony jest omówieniu nazwisk męskich, czyli poimiennych określeń stosowanych do identyfikacji mężczyzn. Antroponimie historyczną wiernych chełmskiej diecezji grecko-unickiej w badanym okresie zdominował typ patronimiczny. Formacje te stanowią 47% wszystkich nazwisk męskich. Tworzone były za pomocą 10 formantów słowotwórczych: *-owicz/-ewicz*; *-uk/-'uk/-czuk*; *-ik/-yk/-czyk*; *-ak*; *-ko/-enko*; *-ek/-ok*; *-ka*; *-ec*;

¹⁰ K. Dejna, *Dialekty polskie*, wyd.2, Wrocław-Warszawa-Kraków 1993, s. 12.

-uch; -ew/-ow; -in/-yn. Drugą pod względem liczebności była grupa nazwisk równych apelatywom, stanowiące 22,8% nazw. Trzecią grupę nazw w badanym materiale tworzą nazwiska odmiejscowe, stanowiąc łącznie 16,6% całości materiału. Przeważająca większość nazwisk odmiejscowych tworzona jest przez sufiks -ski/-cki. Do nazwisk odmiejscowych włączono także nazwiska równe nazwom mieszkańców miejscowości, derywowane przez sufiksy rzeczownikowe -ak, -(an)ica, -anin, -ec, -ik/-yk, -uk. Nazwiska równe imionom i pochodne od imion stanowią 7,8%, a nazwiska równe nazwom zawodów 4,7% łącznej liczby nazw. Najmniej liczną grupą nazwisk są nazwiska równe nazwom etnicznym, stanowiły znikomą część badanego materiału, łącznie 1,2%.

W Rozdziale III przeanalizowano nazwiska kobiet. Wśród antroponimów żeńskich zostały wskazane dwie główne grupy: nazwy odmężowskie i nazwy odojcowskie. Trzecią grupę stanowiły nazwiska derywowane paradygmatycznie od nazwisk męskich za pomocą końcówki -a(ja) dodawanej do formacji odmiejscowych na -ski/-cki oraz do męskich nazwisk odapelatywnych typu przymiotnikowego. Przyrostek -ska/-cka utworzył 11,9% form. Wśród nazwisk odmężowskich największą produktywnością charakteryzują się dwa formanty -owa (32%) i -icha/-ycha (38,4%). Sufiks -ka utworzył 18,8% wszystkich nazwisk odmężowskich, zaś sufiks -ina/-yna jedynie 1% nazw odmężowskich.

Żeńskie formacje patronimiczne tworzone były za pomocą odpowiednich formantów. Najliczniejszą grupę żeńskich nazwisk patronimicznych stanowią antroponimy z sufiksem -anka, łącznie 64% zanotowanych form. Sufiks -owna/-ewna (także w ukraińskim wariantcie fonetycznym -iwna) utworzył 33,9% żeńskich nazwisk patronimicznych. Do trzeciej grupy patronimików żeńskich należą nazwiska kobiet powstałe za pomocą sufiksu -ka, zanotowanego w kilkunastu użyciach, na poziomie 2,1%.

W badanym materiale odnajdujemy nieliczną grupę nazwisk kobiet równych nazwiskom męskim. Są to nazwy rzeczownikowe równe formom tworzonym bez wykładników morfologicznych, jak i formacjom patronimicznym na -owicz oraz -uk. Występowanie nazwisk kobiet równych nazwiskom męskim to początkowy etap w rozwoju nazwiska żeńskiego.

W rozdziale IV opisane zostały sposoby nominacji osób w zapisach ksiąg metrykalnych. Przeanalizowano deskrypcje stosowane na oznaczenie dzieci, mężczyzn, kobiet oraz małżeństw. Jako osobną kategorię potraktowano osoby duchowne. W badanym okresie system antroponimiczny dążył do stabilizacji w formie nazwy dwuelementowej, zgodnej ze schematem *imię + nazwisko*. Większość formuł identyfikacyjnych składa się

z imienia i nazwiska derywowanego semantycznie lub słowotwórczo, chociaż spotykamy nieliczne przykłady użycia prostych formuł beznazwiskowych lub bardziej rozbudowanych dwu- i trzelementowych deskrypcji antroponimicznych.

Badane źródła archiwalne zawierają liczne przykłady określeń małżeństw. W tym celu najczęściej wykorzystywane były nazwy kolektywne występujące w liczbie mnogiej. Występowanie nazwisk kolektywnych obejmujących całe rodziny świadczy o stabilizacji ich formy i funkcji.

Księża stanowili w tym okresie warstwę uprzywilejowaną. Wysoka pozycja społeczna księży i ich rodzin odbija się w imiennictwie osobowym. Wśród przedstawicieli duchowieństwa unickiego bezwyjątkowo obowiązywał dwuelementowy model nazewniczy, zawierający imię i nazwisko odmiejscowe na *-ski* (58%) lub patronimiczne na *-owicz/-ewicz* (42%).

W rozdziale V omówione zostało ważne i nie podejmowane dotychczas przez onomastów zagadnienie polonizacji ukraińskich antroponimów. Analizowane księgi metrykalne zmieniają swój charakter wraz z postępującą polonizacją duchowieństwa. Wpływ języka polskiego nie miał odbicia w sytuacji językowej miejscowej ludności, która pozostawała ukraińskojęzyczna. Szybkie spolonizowanie się szlachty ruskiej spowodowało, że członkami Cerkwi unickiej byli przede wszystkim przedstawiciele niższych warstw społecznych. Na poziomie antroponimów polonizację należy rozumieć jako wpływ leksykalny. Polegało to na polszczeniu podstaw leksykalnych (apelatywów, ojkonimów, antroponimów, etnonimów), od których derywowane były nazwiska. Polonizowane, czyli zastępowane przez polskie odpowiedniki były apelatywy lub nazwy własne występujące w podstawach nazwisk, a wykładniki morfologiczne nazwisk derywowanych słowotwórczo były bądź genetycznie ruskie, bądź wspólne dla obu systemów. Jako wpływ leksykalny należy traktować także obecność polskich imion w zasobie imion chrzestnych.

Zjawisko polonizacji leksykalnej antroponimów zostało przedstawione na przykładzie zbieżnych chronologicznie i terytorialnie nazwisk tworzących gniazda słowotwórcze. Pozwoliło to na zanotowanie ukraińskich i polskich wariantów tych samych nazwisk w różnych parafiach oraz ich przekształceń w obrębie jednego gniazda.

Proces polonizacji został prześledzony na wybranych 14 gniazdach słowotwórczych: *Kmieć /Kmet'*, *Kołęda /Kol'ada*, *Król /Korol*, *Medwid' /Medwed' /Wedmid' /Niedźwiedź*, *Mróz' /Moroz*, *Przepiórka' /Perepełycia*, *Przystupa /Prystupa*, *Szydło /Szyło*, *Wilk' /Wółk' /Wowk*, *Wróbel' /Worobel' /Worobij*, *Zajac' /Zajac'*, *Kołodziej /Kołodij /Koleśnik*, *Młynarz /Mel'nyk*, *Słodownik' /Sołodownyk*, *Szewc' /Szewc'*. W poszczególnych gniazdach leksykalnych

występują zarówno nazwiska derywowane od form ukraińskich, jak i polskich. To, jakie formy zapisywane były w księgach zależało zapewne od systemu językowego, który preferował pisarz. Stosunek form polskich do ukraińskich wyraźnie zwiększa się z czasem na korzyść tych pierwszych. W pewnych wypadkach w jednej parafii spotykamy obocznie funkcjonujące formy ukraińskie i polskie, co więcej, zarówno formy polskie, jak i ukraińskie równolegle motywują nazwiska patronimiczne, marytonimiczne oraz modelowe. Świadczy to o żywych procesach językowych.

Rozdział VI stanowi syntetyczne podsumowanie części analitycznej pracy, polegające na charakterystyce regionalnej imiennictwa osobowego unitów chełmskich. Wskazane zostały różnice w ukraińskiej antroponimii wschodniej Lubelszczyzny w oparciu o cechy fonetyczne, morfologiczne i zasób leksykalny.

Nazwy własne, szczególnie ojkonimy i antroponimy, stanowią tę warstwę języka, w której mają swoje odbicie historyczne procesy językowe. W antroponimii historycznej XVII i XVIII wieku, stanowiącej kategorię *in statu nascendi*, znajduje odzwierciedlenie cała gama zjawisk językowych charakterystycznych dla języka tego okresu. Badane terytorium zasiedlone było w dużej części przez ludność ukraińską posługującą się przede wszystkim gwarami ukraińskimi. Bilingwizm wśród tej ludności ograniczony był do wyższych warstw duchowieństwa unickiego i elit mieszczaństwa. Ludność wiejska i miejska w większości była jednojęzyczna, posługiwała się gwarami języka ukraińskiego. Gwary ukraińskie funkcjonujące na badanym terenie, pozostawały w obrębie dwóch dialektów języka ukraińskiego: północnoukraińskiego i południowo-zachodnioukraińskiego.

Punktem wyjścia do podziału badanego terytorium na trzy obszary, zgodnie z zasięgami zespołów gwarowych była definicja gwary. Pierwotne zasięgi zespołów gwarowych mają ścisły związek z pierwotnym osadnictwem na danym terenie. Etnos ruski na tych terenach jest obecny od okresu plemiennego i ma charakter substratu, na który w okresie późniejszym nakładały się inne żywioły, polski (na całym terytorium) i wołoski (na obszarze południowym). Natomiast miejscowa ludność ruska nie mieszała się z ludnością z innych regionów, pozostając na swoich pierwotnych miejscach.

Zróżnicowanie w obrębie zjawisk fonetycznych omówione zostało na podstawie cech fonetycznych właściwych dla gwar zachodnioukraińskich, obecnych w materiale archiwalnym. Obecność i zróżnicowane zasięgi pewnych cech gwarowych dają podstawę do przeprowadzenia podziału na trzy wydzielone obszary. Pod uwagę wzięto następujące zjawiska fonetyczne, typowe dla gwar zachodnioukraińskich: ikawizm, substytucję spółgłoski *f* przez *x*, *xv*, substytucję spółgłoski *f* przez *p*, substytucję nagłosowej grupy *dm-* przez *gm-*,

oboczność w zakresie spółgłosek *w - u*, zwężenie samogłoski *e* do *i*, zwężenie samogłoski *e* do *y*, zwężenie samogłoski *o* do *u*, występowanie spółgłosek protetycznych.

Zróźnicowanie regionalne badanego materiału najbardziej uwidacznia się zakresie zagadnień słowotwórczych. Chodzi tu zarówno o udział poszczególnych typów nazwisk męskich, jak i o regionalne zasięgi wytworzonych modeli słowotwórczych w obrębie poszczególnych typów nazwisk, głównie męskich nazwisk patronimicznych oraz żeńskich nazwisk odojcowskich i odmężowskich.

Najbardziej widoczne są rozbieżności regionalne w zakresie nazwisk patronimicznych i równych apelatywom. Na obszarze północnym nazwiska patronimiczne stanowią najliczniejszą grupę nazw, osiągając udział aż 66,5%, na obszarze południowym udział nazwisk patronimicznych wynosi tylko 33,7%. Na obszarze centralnym nazwiska patronimiczne stanowią 48,2%. Odmienne wyniki daje zestawienie danych dotyczących nazwisk apelatywnych. Ten typ nazwisk jest najbardziej produktywny na obszarze południowym (33%), zaś najmniej na obszarze północnym (11,2%). Pozostałe typy nazwisk męskich (odmiejskowe, równe imionom, równe etnikom i równe nazwom zawodowym) charakteryzują się podobną frekwencją na całym terytorium.

Zróźnicowanie na poziomie słowotwórczym widoczne jest w regionalnych zasięgach oraz produktywności określonych typów słowotwórczych. Wśród formantów tworzących nazwy patronimiczne, sufiks *-icz/-owicz/-ewicz* utworzył łącznie 17,8% nazwisk, a jego produktywność regionalna jest nierówna i wynosi na obszarze północnym – 12 %, na obszarze centralnym – 17,2 %. Największą produktywność osiągnął na obszarze południowym (28,8%), gdzie jest najbardziej produktywnym wśród sufiksów tworzących nazwiska patronimiczne. Najliczniejsze wśród męskich nazwisk patronimicznych są nazwiska z sufiksami *-uk/-czuk*, stanowiące 50,4% w tej grupie. Najwyższą frekwencję zachowuje także w dwóch z badanych obszarów, tj. na obszarze północnym (59,4%), podobnie na obszarze centralnym (61,2%). Na tym tle wyraźnie wyróżnia się obszar południowy, na którym tworzą tylko 9,2% nazwisk patronimicznych. Inne sufiksy o niższej produktywności tworzące nazwiska patronimiczne również mają niejednorodną frekwencję.

Zróźnicowanie regionalne w zakresie słowotwórstwa widoczne jest także wśród produktywności formatów słowotwórczych tworzących nazwy feminatywne. W produktywności sufiksu *-ska* wyraźnie wyróżnia się obszar centralny, w którym utworzył prawie 15% nazwisk, podczas, gdy w dwóch pozostałych po ok. 7%. Wśród nazwisk odmężowskich największą produktywnością charakteryzują się dwa formanty *-owa* (32%) oraz *-icha/-ycha* (38,4%). Różnice w ich zasięgach regionalnych są znaczne, formant *-owa*

najwyższą produktywność osiągnął na obszarze północnym (48,3%), zaś *-icha/-ycha* na obszarze południowym (44%). W pozostałych regionach ich frekwencja jest podobna, kształtuje się na poziomie 20-30%. Sufiks *-ka* utworzył 18,8% wszystkich nazwisk odmeżowskich. Nieznaczną przewagę tego sufiksu na obszarze południowym można dopatrywać się w większej frekwencji męskich nazwisk zawodowych w tym regionie. Na obszarze południowym najwyższą frekwencję osiągnął sufix *-ina/-yna*. Mimo, że jest najrzadszym formantem tworzącym nazwy odmeżowskie, to jego udział na południu jest pięciokrotnie większy, niż na pozostałych obszarach.

Żeńskie formacje patronimiczne tworzone były w znacznej większości przez sufiksy *-owna/-ewna* (*-iwna*), *-anka* oraz *-ka*. Najliczniejszą grupę utworzył sufix *-anka*, łącznie 64% form. Najwyższą produktywność osiągnął w regionie północnym (86,3%) i centralnym (67,6%), znacznie mniejszą na południu (15%). Sufiks *-owna/-iwna* utworzył 33,9% żeńskich nazwisk patronimicznych, a jego dystrybucja regionalna największa jest w regionie południowym (85%), znacznie mniejsza w centrum (32,4%) i znikoma na północy (7%). Dysproporcja w użyciu formantów *-owna* oraz *-anka* nie może zostać niezauważona, ponieważ wynosi 86% do 15% w przypadku sufiksu *-owna* oraz 7% do 85% w przypadku sufiksu *-anka*.

Najtrudniej sformułować wnioski dotyczące zróżnicowania regionalnego antroponimii unitów chełmskich w oparciu o zasób leksykalny. Chodzi tu przede wszystkim o regionalne i lokalne zasięgi funkcjonowania nazwisk równych apelatywom, nazwom zawodów, a także podstaw nazwisk derywowanych słowotwórczo. W obrębie nazwisk równych apelatywom, na 602 zanotowane formy, na wszystkich trzech obszarach wystąpiło tylko 7 nazwisk. Pewna liczba form notowana jest paralelnie w dwóch regionach, np.: na obszarze północnym i centralnym wystąpiło 11 nazwisk, na obszarze centralnym i południowym 21 nazwisk, zaś na obszarze północnym i południowym 6 wspólnych nazwisk. Wydaje się uzasadniony fakt, że na obszarach sąsiadujących ze sobą odnajdujemy więcej wspólnych form, niż na terenach oddalonych od siebie. Przeważająca większość nazwisk równych apelatywom zanotowana została tylko na jednym z badanych obszarów: 52 tylko na obszarze północnym, 183 tylko na obszarze centralnym i 214 tylko na obszarze południowym.

Obszar północny, wyznaczony przez zasięg gwar podlaskich oraz obszar centralny, wyznaczony przez zasięgi gwar przejściowych od północnych do południowych i gwar wołyńskich, wykazują cechy zbieżne z antroponimią chłopską. Przejawia się to w zdecydowanej przewadze nazwisk patronimicznych, wśród których dominują odimienne formacje na *-uk*. Cechą charakterystyczną antroponimii Podlasia, w tym badanego terytorium,

jest duży udział nazwisk odimiennych zawierających w swej strukturze wiele hipokorystycznych form imion z wyraźną przewagą imion wschodniosłowiańskich.

Obszar południowy, wyznaczony przez zasięgi gwar naddniestrzańskich i nadszańskich, wykazuje cechy charakterystyczne dla antroponimii niższej szlachty ukraińskiej. Przejawia się to w dominującej pozycji nazwisk patronimicznych z sufiksem *-owicz*, *-ewicz*, większą, niż na pozostałych obszarach liczbą patronimików z sufiksami posesywnymi *-ow/-iw*, *-in* oraz większym udziałem nazwisk charakteryzujących równych apelatywom. Powyższy wniosek nie utożsamia w pełni imiennictwa osobowego na obszarze południowym z imiennictwem bojarów, lecz wskazuje na pewne, żywsze niż na pozostałych obszarach, tradycje nazewnicze. Być może w wyniku postępującej polonizacji wyższych warstw szlachty ruskiej, tradycje nazewnicze stawały się wyznacznikiem przynależności do kultury bojarskiej.

Prezentowana monografia ma wartość dokumentacyjną – poświadcza stan ukraińskiego systemu antroponimicznego na terenie pogranicza polsko-ukraińskiego, dokumentuje też jego rozwój i dążność do schematu dwuelementowego.

Opracowanie stanowi propozycję opisu historycznego nazewnictwa osobowego na terenach niejednorodnych etnicznie, językowo i kulturowo. Wzbogaca wiedzę w zakresie studiów leksykologicznych poprzez podanie szczegółowych źródłosłów i form motywujących nazwiska.

Książka może być przyczynkiem do badań antroponimicznych, paleograficznych i dialektologicznych, ze szczególnym uwzględnieniem wzajemnych wpływów polsko-ukraińskich. Stanowi źródło do badania zarówno nazw własnych, jak i leksyki własnej pogranicza: cerkiewizmów, ukrainizmów, polonizmów, jak i formacji hybrydalnych.

Publikacja może służyć studiom porównawczym w zakresie antroponimii i leksykologii słowiańskiej.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Oprócz monografii habilitacyjnej na mój dorobek naukowy składa się:

- **monografia autorska** *Antroponimia historyczna starostwa hrubieszowskiego w XVII-XVIII wieku*, Rozprawy Sławistyczne 24, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2014, ss. 174;

monografia była nominowana przez Dyрекcję Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego w Lublinie do tytułu *Książka roku 2014* w kategorii *Lubelszczyzna* –

wydawnictwa monograficzne w konkursie na wartościową książkę dotyczącą regionu lubelskiego;

recenzje pracy ukazały się w czasopismach:

- „Studia Wschodniosłowiańskie”, 15 (2015), s. 646-650, autor: prof. dr hab. Leonarda Dacewicz (cytat z recenzji: *Monografia (...) stanowi istotny wkład do badań nad ciągle jeszcze niewystarczająco spenetrowanym terenem południowej części polsko-wschodniosłowiańskiego pogranicza*, s. 650),
- „Roczniki Humanistyczne TN KUL”, LXIV, 6 (2016), s. 165-170, autor: dr M. Koper;

- 2 współredakcje monografii o zasięgu międzynarodowym:

a) *Dziedzictwo kulturowe Wielkiego Księstwa Litewskiego. W 440 rocznicę Unii Lubelskiej*, red. M. Kojder, S. Kowalow, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2011, ss. 212;

b) *Onomastyka na pograniczach językowo-kulturowych*, , red. M. Kojder, M. Olejnik, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2018, ss. 150.

Moje zainteresowania naukowe skupiają się wokół zagadnień onomastyki słowiańskiej, ze szczególnym uwzględnieniem antroponimii historycznej pogranicza polsko-ukraińskiego a także funkcjonowania różnych kategorii współczesnych nazw własnych w warunkach komunikacji interkulturowej. Przed uzyskaniem stopnia doktora nauk humanistycznych opublikowałem 4 artykuły z zakresu antroponimii historycznej oraz dialektologii ukraińskiej pogranicza polsko-ukraińskiego.

Tematem mojej rozprawy doktorskiej, napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Feliksa Czyżewskiego była *Antroponimia historyczna mieszkańców starostwa hrubieszowskiego w XVII i XVIII wieku*. Przedmiotem badawczym dysertacji były XVII- i XVIII-wieczne nazwiska mieszkańców terenu dawnego starostwa hrubieszowskiego. Analizie poddano 2178 nazwisk, wśród których najwięcej było form derywowanych w planie nazwisk (78%), dalej przeniesień (19%), wreszcie nazwisk obcego pochodzenia (3%). Nazwiska mieszkańców starostwa hrubieszowskiego derywowane antroponimicznie tworzyło 35 formantów. Dominującą rolę odegrały struktury na *-ski/ -cki* oraz *-ewicz/ -owicz*. Znaczną produktywnością charakteryzowały się ponadto formanty *-ik/ -(cz)yk* i *-uk/ -czuk*, które

stanowiły 50% nazwisk. Pozostała połowa nazw osobowych powstała w wyniku użycia innych sufiksów, zmiany paradygmatu fleksyjnego, bądź przeniesienia apelatywów, imion lub etnonimów do klasy nazw osobowych bez derywacji słowotwórczej. Ustalono, że w XVII i XVIII wieku dominującym był dwuczłonowy system nominacji ludzi, zgodny ze współczesnym schematem *imię + nazwisko*. Zanotowano pewną grupę analitycznych deskrypcji antroponimicznych, ale były one regresywnym modelem identyfikacyjnym. Zauważalne są pewne zmiany w produktywności poszczególnych formantów nazwiskotwórczych. W obrębie form patronimicznych zmniejszyła się frekwencja form na *-ewicz/ -owicz* na rzecz coraz częstszych *-uk/ -czuk*. Z kolei sufiks *-ski*, pełniący w XVII wieku funkcję prawie wyłącznie odmiejscową, zaczynał pełnić funkcję strukturalną.

Po uzyskaniu stopnia doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa słowiańskiego opublikowałem 26 artykułów naukowych, 2 wstępy, 1 sprawozdanie z konferencji naukowej. Moje publikacje ukazały się w 6 krajach: Polsce, Białorusi, Czechach, Słowacji, Węgrzech i Ukrainie. Opublikowałem 12 artykułów naukowych (3 we współautorstwie) w czasopismach punktowanych, takich, jak: „*Slavica*”, „*Prace Językoznawcze*”, „*Studia Wschodniosłowiańskie*”, „*Rozprawy Komisji Językowej ŁTN*”, „*Studia Białorutenistyczne*”, „*Zeszyty Cyrylo-Metodiańskie*”, „*Studia Interkulturowe Europy Środkowo-Wschodniej*”, „*Teka Komisji Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych OL PAN*” oraz sprawozdanie w czasopiśmie „*Etnolingwistyka*” (Załącznik 3).

Swoje badania nad funkcjonowaniem nazw własnych prowadzę wieloaspektowo. Dotychczas największym obszarem moich badań jest **antroponimia historyczna pogranicza polsko-ukraińskiego**. Prowadzone przez mnie badania historycznojęzykowe opierają się na materiałach osobiście wyekscerpowanych z licznych źródeł archiwalnych przechowywanych w archiwach polskich i zagranicznych. Przy pozyskiwaniu materiału historycznego staram się korzystać z jak najszerzej bazy źródłowej, obejmującej różne typy dokumentów. Zdobyte doświadczenie pozwala mi pracować z dokumentami polskimi, łacińskimi i cyrylicznymi. W trakcie mojej pracy dotarłem do źródeł, które nie były dotychczas badane przez językoznawców. W kilkunastu przypadkach moje uwagi przyczyniły się do prawidłowego skatalogowania zespołów archiwalnych. Materiał archiwalny wykorzystany w dotychczasowych badaniach stanowi tylko część pozyskanej przez mnie bazy materiałowej, która będzie podstawą dalszych badań.

Pierwszą grupą prac nad antroponimią historyczną stanowią **prace oparte na materiale archiwalnym**. Wyniki badań będących podstawą rozprawy doktorskiej zostały opublikowane częściowo jako cykl artykułów. Artykuł pt. *Derywacja semantyczna w nazwiskach mieszkańców starostwa hrubieszowskiego w XVII i XVIII w. Mechanizmy powstawania odapelatywnych nazwisk historycznych na pograniczu polsko-ukraińskim* zawiera analizę nazwisk równych apelatywom oraz opis sposobów tworzenia nazwisk charakteryzujących. Sposoby nominacji osób (mężczyzn i kobiet) w zapisach archiwalnych omówilem w tekstach pt. *Sposoby nominacji osób w zapisach ksiąg sądowych z terenu starostwa hrubieszowskiego w XVII wieku; Nazewnictwo osobowe na pograniczu polsko-ukraińskim w XVII wieku. Zestawienia antroponimiczne (formuły identyfikacyjne) wykorzystywane na określenie osób*. Wskazałem w nich, z jednej strony, na wykorzystanie wieloelementowych deskrypcji analitycznych w celu identyfikacji osób, z drugiej zaś, na dążenie systemu antroponimicznego do stabilizacji w formie nazwy dwuelementowej. W artykułach pt. *XVII-wieczne nazwiska mieszczan hrubieszowskich* oraz *Uwagi o nazewnictwie osobowym mieszkańców Hrubieszowa i okolicznych miast w XVII i XVIII wieku* skupilem się na analizie nazwisk mieszczan Hrubieszowa oraz okolicznych miast (Horodła, Kryłowa i Uchań). Osobnym zagadnieniem jest nominacja kobiet w zapisach ksiąg sądowych, o czym traktują dwa kolejne teksty: *Uwagi o nazewnictwie kobiet w starostwie hrubieszowskim (XVII-XVIII wiek)* oraz *Sposoby nominacji kobiet w zapisach ksiąg sądowych z terenu starostwa hrubieszowskiego w XVII i XVIII wieku*.

Syntezą tego cyklu artykułów jest monografia *Antroponimia historyczna starostwa hrubieszowskiego w XVII i XVIII wieku*. Jest ona jednak rozszerzona o analizę męskich i kobiecych imion chrzestnych, zarówno w formach podstawowych, jak i wariantach słowotwórczych.

Rozszerzenie omawianego cyklu stanowią kolejne teksty. Artykuł pt. *Nazwiska hybrydalne na pograniczu polsko-wschodniosłowiańskim w XVII i XVIII wieku* poświęcony jest charakterystycznym dla pogranicza nazw osobowym o strukturze hybrydalnej, wytworzonym w wyniku wielowiekowego sąsiedztwa trzech żywiołów etnicznych: polskiego, ukraińskiego i żydowskiego. Analizie poddano hybrydalne nazwiska polsko-ukraińskie, ukraińsko-polskie a także żydowsko-słowiańskie.

Tekst pt. *Homonimy apelatywno-antroponimiczne w księgach miejskich Hrubieszowa XVII-XVIII wieku* opisuje nazwiska powstałe w wyniku derywacji semantycznej. W rezultacie dochodziło do utraty przez daną bazę apelatywną znaczenia strukturalnego na rzecz znaczenia merytorycznego, a więc onimicznego, jakie posiada każda nazwa własna.

Artykuł pt. *Ukraińskie imiona męskie i ich warianty w polskich zapisach akt miasta Hrubieszowa w I poł. XVII wieku (pogranicze polsko-wschodniosłowiańskie)* zawiera opis ukraińskich imion męskich i ich wariantów. W opisie materiału uwzględniłem min. ukraińskie cechy fonetyczno-fonologiczne i wariantywność grafii, wynikającą z tradycji kancelaryjnej.

W tekście pt. *Struktura narodowościowa dawnego starostwa hrubieszowskiego w XVII wieku w świetle imiennictwa historycznego* podjąłem próbę określenia struktury etnicznej starostwa hrubieszowskiego w oparciu o analizę imiennictwa osobowego. W wyniku przeprowadzonej analizy ustaliłem, że 58% materiału stanowią imiona ukraińskie, 35% - imiona polskie, imiona żydowskiej - 7% materiału. W oparciu o analizę statystyczną można wyciągnąć wnioski dotyczące struktury etnicznej starostwa, jednak wyłącznie w stosunku do ludności ukraińskiej i polskiej. Mała liczba poświadczeń dotyczących ludności żydowskiej spowodowana jest odrębną jurysdykcją.

Z kolei artykuł pt. *O nazwiskach kniaziów lubyckich* poświęcony jest XVIII i XIX-wiecznym nazwiskom kniaziów lubyckich wydobytych z materiałów archiwalnych. Kniaziowie lubyccy, zamieszkujący okolice dzisiejszej Lubyczy Królewskiej, byli potomkami ludności wołoskiej, przybyłej na tereny pogranicza polsko-ukraińskiego w XIV wieku w wyniku kolonizacji wołoskiej, która uległa szybkiej rutenizacji, czyli wpływowi kultury i języka ruskiego, co widoczne jest w antroponimii.

Publikacja pt. *Nominacja kobiet na pograniczu polsko-białoruskim w XVIII wieku (na materiałach metrykalnych parafii w Horodyszczu)* jest jedyną prezentacją częściowego materiału stanowiącego bazę monografii habilitacyjnej.

Drugim cyklem artykułów poświęconym badaniom antroponimii historycznej na pograniczu polsko-wschodniosłowiańskim są teksty powstałe **na materiale pozyskanym w wyniku badań terenowych – dokumentacji inskrypcji nagrobnych** z ponad 60 nekropolii północno-wschodniej Lubelszczyzny¹¹. Dwa teksty: *Imiona męskie w inskrypcjach nagrobnych wybranych cmentarzy wschodniej Lubelszczyzny* oraz *Funkcjonowanie nazwisk motywowanych imionami chrześcijańskimi na wschodniej Lubelszczyźnie w świetle inskrypcji nagrobnych* zawierają analizę imion chrześcijańskich oraz nazwisk motywowanych przez imiona chrześcijańskie w inskrypcjach nagrobnych.

¹¹ Dokumentacja odbyła się w ramach grantu zespołowego pt. *Strukturalno-semantyczny opis nekropolii prawosławnych Lubelszczyzny*, nr H01D00929, pod kierownictwem prof. dr. hab. Feliksa Czyżewskiego. Dokumentację terenową przeprowadzono w latach 2005-2008, uzupełniono w 2013 r. w ramach projektu badawczego *Cmentarze po obu stronach Bugu*.

Kolejne teksty w tym cyklu traktują o typowych dla tego terenu nazwiskach patronimicznych derywowanych za pomocą formantów słowotwórczych charakterystycznych dla antroponimii wschodniosłowiańskiej: *Nazwiska patronimiczne z formantami z podstawowym -k- w inskrypcjach nagrobnych na cmentarzu w Chelmie; Nazwiska patronimiczne z formantem -uk w inskrypcjach nagrobnych na wybranych cmentarzach na południowym Podlasiu, Nazwiska patronimiczne z formantem -owicz/-ewicz w inskrypcjach nagrobnych na wybranych cmentarzach wschodniej Lubelszczyzny, O nazwiskach patronimicznych na wschodniej Lubelszczyźnie*. W materiale antroponimicznym przeanalizowanym w wymienionych artykułach zanotowano występowanie nazwisk zawierających ukraińskie cechy fonetyczne i leksykalne lub związanych kulturowo z ludnością wschodniosłowiańską. Kolejną cechą charakterystyczną dla antroponimii wschodniej Lubelszczyzny jest duży udział nazwisk odimiennych zawierających w podstawach hipokorystyczne formy imion cerkiewnych.

Drugim obszarem moich zainteresowań badawczych jest **funkcjonowanie współczesnych nazw własnych w aspekcie komunikacji społeczno-kulturowej**. Wyniki moich badań w tym obszarze również układają się w dwa odrębne cykle.

Pierwszy z nich poświęcony jest **funkcjonowaniu współczesnych nieoficjalnych nazw osobowych (przezwoisk, pseudonimów, nicków internetowych) w przestrzeni medialnej**.

Przedmiotem tekstu pt. *Identyfikatory internetowe użytkowników forum internetowego RowerowyLublin.org* są onimy występujące w roli identyfikatorów (*nicków*) użytkowników internetowego forum dyskusyjnego poświęconego jednolitej tematyce (tematyka rowerowa). Analizie poddano ponad 1500 identyfikatorów osobowych. Dodatkowo założeniem badawczym było ustalenie stałości *nicku* na innych forach oraz ustalenie związku formy *nicku* z tematyką forum. Brak ograniczeń formalnych w komunikacji internetowej daje możliwość tworzenia przez jej uczestników własnej tożsamości wirtualnej, która może być identyczna z rzeczywistością lub może radykalnie od niej odbiegać. Brak formalnych ograniczeń widoczny jest w identyfikatorach internetowych użytkowników badanego forum. Mogą być nimi antroponimy, prawdziwe imiona i/lub nazwiska czy zabiegi językowe odwołujące się do prawdziwej tożsamości użytkownika, określenia charakteryzujące nosicieli na zasadzie charakterystyki, metafory lub metonimii. Mogą być to ciągi znaków, których motywacja znana jest wyłącznie ich twórcom lub ciągi przypadkowych znaków. Jednak w każdym

przypadku *nick* spełnia podstawową funkcję: identyfikowania i wyróżniania nosiciela spośród innych użytkowników.

Celem artykułu pt. *Przezviska i pseudonimy sportowców* (współautor Mariusz Koper) jest próba uporządkowania terminów antroponimicznych służących nominacji sportowców, charakterystyka znaczeniowa i gramatyczna materiału, a także ukazanie pewnych tendencji i motywacji w zakresie nazywania sportowców. Na potrzeby artykułu wykorzystano przezviska i pseudonimy sportowców funkcjonujące w przestrzeni medialnej.

Drugi cykl artykułów poświęcony współczesnym onimom zawiera teksty z zakresu **urbanonimii ukraińskiej**, zarówno oficjalnej, tworzonej w wyniku kreacji urzędowej, jak i nieoficjalnej, funkcjonującej w miejscowych wspólnotach komunikatywnych.

Dwa teksty napisane we współautorstwie z Markiem Olejnikiem poświęcone są zmianom, które zaszły w ostatnich kilkunastu latach we współczesnej urbanonimii ukraińskiej w wyniku przemian społeczno-politycznych. Artykuł pt. *Wpływ zmian politycznych na nazewnictwo miejskie na Ukrainie* jest próbą przedstawienia dynamiki zmian w nazewnictwie miejskim, które są wynikiem czynników pozajęzykowych, w tym zmian politycznych i społecznych, które miały miejsce w drugiej połowie XX i na początku XXI wieku na Ukrainie. Z kolei tekst pt. *Najnowsze zmiany w urbanonimii Kijowa (lata 2014-2016)* omawia te zmiany na tle procesów historycznych w nazewnictwie miejskim Kijowa od przełomu XIX i XX wieku, zwraca także uwagę na odbiór społeczny przemian nazewnictwa miejskiego.

Kolejne dwa artykuły omawiają ciekawe zagadnienie funkcjonowania nieoficjalnych nazw miejskich, które w sposób oczywisty dla danej wspólnoty językowo-komunikatywnej odnoszą się do jednego i tylko jednego obiektu. Artykuł pt. *Funkcjonowanie urbanonimów potocznych na Ukrainie na przykładzie nazwy Stumetrówka (ukr. Стуметрівка, ros. Стуметровка)*, zawiera opis funkcjonowania nieoficjalnych nazw miejskich na przykładzie nazwy *Stumetrówka* w roli proprium w miastach na Ukrainie. Na materiale pozyskanym w wyniku kwerendy internetowej oraz wywiadów ustnych prześledziłem motywację, proces powstania tej nazwy oraz jej zakres funkcjonowania i funkcję (tekst został złożony do druku w materiałach XX. Międzynarodowej Słowackiej Konferencji Onomastycznej w Bańskiej Bystrzycy, przeszedł procedurę recenzji). Rozszerzeniem tej analizy jest tekst pt. *Jeszcze o Stumetrówkach jako nieoficjalnych nazwach miejskich na Białorusi, w Rosji i na Ukrainie*. W wyniku pogłębionej kwerendy ustaliłem, że nazwa *Stumetrówka* funkcjonuje również w miastach na Białorusi i w Rosji, jednak wykorzystywana jest na oznaczenie innych obiektów niż na Ukrainie. Na Ukrainie nazwa ta funkcjonuje

w odniesieniu do ciągów komunikacyjnych z wyłączonym ruchem kołowym, w Rosji na oznaczenie obiektów handlowych, przy czym można wskazać związek semantyczny tych nazw własnych z apelatywem *stumetrówka* (ukr. *стометрівка*, ros. *стометровка*) ‘dystans stu metrów’, ‘przejście, pasaż, galeria’.

Po uzyskaniu tytułu doktora uczestniczyłem w 39 konferencjach naukowych, w tym 31 o zasięgu międzynarodowym. Wziąłem udział w 13 konferencjach zagranicznych na Białorusi (Grodno, Mińsk), w Czechach (Ostrawa), na Słowacji (Bańska Bystrzyca) i na Ukrainie (Lwów, Łuck, Żytomierz).

Marcin Kozdeł